

СВІТ МАЄ ПЕРЕБУВАТИ У СТАНІ «ЧЕРВОНОЇ ТРИВОГИ» - МІЖНАРОДНИЙ САМІТ З ПИТАНЬ КЛІМАТУ

Олексій Мірошніченко
канд. екон. наук, засл. економіст України
академік Академії економічних наук України

22-23 квітня проходив організований за ініціативою президента США Джо Байдена глобальний онлайн-саміт з питань клімату. Одним з перших досягнень його адміністрації стало те, що після чотирирічної перерви Сполучені Штати повернулися до кліматичного договору, який було підписано в Парижі 2015 року, претендуючи на роль світового лідера у боротьбі проти змін клімату. Варто зазначити, що позиція попереднього президента США Дональда Трампа, який був ініціатором виходу з угоди, стверджуючи, що через умови Паризького договору США, які є найбільшою в світі країною-забруднювачем довкілля, втрачать робочі місця та відправлять мільярди доларів іншим країнам, значно перешкоджала практичній реалізації міжнародних заходів у напрямку стабілізації клімату.

Проведений лідерський саміт став певною мірою дипломатичним майданчиком у підготовці до щорічної Конференції ООН, де повинні не лише обговорюватися нагальні

екологічні питання, але й мають бути ухвалені важливі організаційні рішення. Офіційно під час традиційної Конференції ООН з питань клімату (COP26), яка має відбутися у листопаді у Глазго, країни-учасниці Паризької угоди зобов'язані оголосити про свої нові цілі щодо скорочення викидів. Уряди країн Світу повинні вжити рішучих заходів, щоб

запобігти підвищенню температури більш ніж на 1,5°C, оскільки за прогнозами вчених наслідками перевищення цього порогу може стати масове вимирання видів, брак води та екстремальні погодні явища, які будуть найбільш руйнівними для найбідніших країн, найменш відповідальних за спричинення глобального потепління.

Проголошені під час саміту кліматичні цілі стали, власне, закріпленням попередніх домовленостей, які були досягнуті під час перемовин між Сполученими Штатами та лідерами країн-учасниць, які протягом останніх декількох місяців активно проводилися за участю Джона Керрі, який обіймав посаду держсекретаря США в адміністрації Барака Обами і призначений на посаду спеціального уповноваженого президента США з питань клімату.

Онлайн-трансляцію саміту забезпечив телеканал ICTV, і з виступами учасників з українським перекладом можна ознайомитися на YouTube-сторінці каналу (<https://www.youtube.com/watch?v=Z8J-IWD3SM4>). Окремо варто підкреслити, що завдяки тому, що саміт не був трансляцією засідання лідерів у звичному форматі і відбувався в онлайн-режимі, а також важливості обговорюваних питань для кожної людини на планеті та відверто неформальним виступам багатьох учасників, під час його перегляду спостерігається певний ефект особистої присутності при цьому непересічному заході.

На початку віртуального міжнародного кліматичного саміту 22 квітня у День Землі на правах організаторів виступили представники Сполучених Штатів Америки, країни, на долю якої зараз приходить найбільша кількість викидів. Першою виступила віце-президент Камала Гарріс, яка висловила подяку учасникам та підкреслила, що хоч вони зібралися з різних місць на планеті але «об'єднані спільною метою, спільною стурбованістю і спільною загрозою», а також зазначила, що вони вірять, що об'єднуючи зусилля і спираючись на потугу національних економік можна досягнути колективної мети та зупинити катастрофічні зміни клімату, які загрожують усім країнам.

Президент США Джо Байден у своєму виступі наголосив на тому, що «науку спростувати неможливо», і це 10-річчя є вирішальним для того, щоб уникнути найбільш негативних наслідків кліматичної кризи і забезпечити стійке майбутнє для людства. За його словами, США вдаються до дій і не лише федерального уряду але й штатів, міст, великого і малого бізнесу, направлених на «розбудову економіки не лише кращої, але й здоровішої та зеленішої», що мають забезпечити зменшення обсягів викидів парникових газів наполовину. Президент США також наголосив на важливості глобальної взаємодії задля подолання наслідків зміни клімату та закликав дивитися на боротьбу зі змінами клімату як на нові економічні можливості. За його словами, кожна країна має поставити кліматичні цілі, які створять нові робочі місця та забезпечать здоровий розвиток економіки. «У нас вибору немає, ми маємо діяти... Світ залежить від нас, ми маємо просто зараз вдатися до рішучих дій для того, щоб створити краще майбутнє», - підкреслив у своєму виступі ініціатор саміту президент США Джо Байден.

Державний секретар США Ентоні Блінкен підкреслив, що діюча адміністрація найбільше приділяє уваги питанню загрози кліматичних змін, але Сполучені Штати не можуть протистояти цій загрозі самотійно, тому намагаються залучити усі інші країни. «Кожна з наших країн вже відчула погіршення від кліматичних змін», - підкреслив держсекретар, також наголосивши, що кліматичні зміни можуть спричиняти поширення хвороб і поглиблення вже існуючих кризових явищ у маргіналізованих суспільствах. Але, за його словами, було б помилкою сприймати кліматичну кризу лише у якості загрози, і потрібно використати її для розвитку економіки країн світу. «Якщо ми будемо разом, зможемо досягти успіху, поліпшити наші суспільства і надати вигоду людям у цілому світі, щоб передати безпечний світ нашим дітям і онукам», - зазначив держсекретар Ентоні Блінкен.

Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй Антоніу Гутерреш наголосив, що «світ має перебувати у стані червоної тривоги, ми стоїмо на краю прірви, і це означає, що маємо всюди вдаватися до дій в кожній країні, в кожному регіоні, в кожній компанії, в кожній галузі промисловості і господарства». Саме цьому буде присвячено конференцію у Глазго. За його словами, досі на подолання загрози кліматичних змін витрачається лише 18-20% грошей, які кинуті на боротьбу з пандемією, і ті мільярди доларів, якими ми зараз боремося із COVID-19, на переконання Антоніу Гутерреша, «ми позичаємо у наступних поколінь». Усі країни мають поставити собі більш ніж амбітні цілі і досягти цих цілей впродовж наступних 10 років для того, щоб подолати кліматичні зміни і розбудувати гарне майбутнє, - підкреслив Генеральний секретар ООН.

ООН.

Голова КНР Сі Цзіньпін – країни, що є найбільшим після США «лідером» по викидах, підкреслив, що Китайська Народна Республіка приділяє велику увагу міжнародному співробітництву у питанні їх скорочення. За його словами, китайська цивілізація завжди цінувала гармонію з природою, і ми маємо захищати її так само, «як захищаємо свої очі», а також маємо утримувати баланс в екосистемі та рухатися за зеленим розвитком, оскільки «зелені гори – це гори золота», і забезпечуючи захист навколишнього середовища ми забезпечуємо захист продуктивності. Він заявив, що Китай жорстко обмежить збільшення споживання вугілля протягом найближчих п'яти років, але при цьому, за його словами викиди в його країні досягнуть піку до 2030 року, і лише потім поступово знизяться. Також Сі Цзіньпін підтвердив минулорічну ціль досягти вуглецевої нейтральності до 2060 року та наголосив на необхідності міжнародної системи дій відповідно до конвенції ООН з питань зміни клімату, Паризької угоди, а також, підписаної Китаєм Конвенції про біологічне різноманіття. «Коли ми будемо об'єднані, ми зможемо подолати усі виклики і будемо жити у чистому красивому світі та залишимо його таким майбутнім поколінням», - зазначив у своєму виступі голова КНР.

Прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді, третьої за величиною викидів країни в світі після США і Китаю, у своєму виступі зазначив, що в той час, коли країни світу протистоять глобальній пандемії, постала ще одна велика загроза, з якою маємо спільно боротися – зміни клімату. Підкресливши, що викиди на душу населення в його країні на 60% нижче, ніж в середньому в світі, прем'єр-міністр Нарендра Моді заявив, що Індія в цьому напрямку до 2030 року має забезпечити потужності в 450 гігават відновлюваної енергії. За його словами, розвиток має рухатися в напрямку «чистих технологій» та «зеленого співробітництва», оскільки «це важливо для мільйонів людей в світі».

Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон підкреслив важливість того, що США знаходиться «на передньому фронті боротьби з кліматичними змінами». Британією, за його словами, вже багато зроблено у цьому напрямку, вона є першою країною, якою прийнято законодавство про «нульові викиди», з 2019 р. зменшується використання органічного пального, здійснюються інші заходи, щоб до 2035 р. досягнути поставлених цілей, зокрема, щоб потепління не перевищувало 1,5 град. Він у черговий раз визначив, що «гармонія з природою є життєвою необхідністю», крім загальнодержавних програм вчені у всьому світі мають розробити відповідні технологічні рішення, і для цього найбагатші нації мають зібрати більш ніж 120 мдрд. дол., щоб ми вийшли кращими, «зеленішими» з пандемії. Показовим є приклад Британії, яка з 2019 р. скоротила викиди вуглецю на 42%, при

тому, що економіка зростає. Як наголосив наприкінці британський прем'єр-міністр, це 10-річчя має стати вирішальним у боротьбі проти змін клімату.

Прем'єр-міністр Японії Йошіхіде Суга у своєму виступі наголосив на тому, що «зменшення викидів вуглецю мають стати метою для світу» та оприлюднив план своєї країни по скороченню до 2030 р. викидів парникових газів на 46% порівняно з рівнем 2013 року, що набагато перевищує поточний показник скороченню на 26%. «Ми

будемо намагатися скоротити більше ніж на 50 відсотків», – додав він. Для досягнення мети Японія, яка наразі є п'ятою за обсягами викидів вуглецю в світі, вже вкладає 11,8 млрд. дол. і планує вжити таких заходів, як розширення використання поновлюваних і інших чистих джерел енергії, вжиття заходів щодо стимулювання інвестицій, щоб прискорити декарбонізацію, а також інших зусиль, що вживаються по всій країні для вирішення проблеми глобального потепління. За словами прем'єра Йошіхіде Суга, «ніколи раніше не була так потрібна міжнародна солідарність» і ми маємо породити світові хвилі зусиль, щоб досягнути цілей світової декарбонізації у 2030-2050 рр.

Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо, зазначивши, що серед пріоритетів країни залишається боротьба із COVID-19, сказав, що Канада «об'єднала свою попередню мету

щодо скорочення на 30%» і тепер має плани щодо скорочення викидів до 2030 р. на 40-45% порівняно із рівнем 2005 р. «Ми будемо і в подальшому зміцнювати наші плани і докладати ще більших зусиль на шляху до нульових викидів показника до 2050 року», – наголосив Трюдо. Він повідомив, що задля збереження довкілля його країна вкладає ресурси у громадський транспорт,

покращення житла, забороняє пластики разового використання, планує виростити 2 млрд. дерев та готова закрити електростанції, що працюють на вугіллі. «Але це наша місцева історія, а ми хочемо світової історії успіху і не зупинимось», - наголосив канадський прем'єр.

Прем'єр-міністр Народної Республіки Бангладеш Шейх Хасіна у своєму зверненні наголосила на тому, що будучи жертвою зміни клімату і не зважаючи на обмеженість

ресурсів, її країна зараз є світовим лідером у пом'якшенні впливу кліматичних змін, витрачаючи на відповідні заходи щорічно близько 5 млрд. дол., тобто близько 2,5% свого ВВП. А також, підкресливши, що «життя показало, що глобальну кризу можливо подолати лише потужною колективною відповіддю», запропонувала учасникам саміту пропозиції щодо вирішення цієї глобальної проблеми для країн, що розвиваються.

Канцлер Німеччини Ангела Меркель заявила, що Німеччина вже зменшила на 40% свої викиди в атмосферу в порівнянні з 1990 р., до 2030 заплановане їхнє зниження до 55%, і до 2050 року разом з іншими країнами ЄС планується досягти «нульових» викидів. «До

2038 року ми хочемо вилучити вугілля з процесу електрифікації та перейти на поновлювальні джерела енергії. Минулого року ми вже виробили 46% нашої енергії з поновлювальних джерел», - зауважила у цьому зв'язку канцлер. Також Ангела Меркель підкреслила, що особливо після пандемії для досягнення стійкого економічного зростання потрібно спиратися на інновації та «зелену»

енергетику, підтвердила необхідність мобілізації щорічно 100 млрд. дол. для підтримки у цьому напрямку країн, що розвиваються, а також забезпечити охоронний статус близько 30% території світу. Окремо варто зазначити, що як і багато інших учасників, подякувавши за організацію саміту, канцлер Німеччини у своєму виступі доволі тонко натякнула США на певною мірою недолуге намагання очолити той процес, який до цього не лише просувався без їхньої участі, але й розвитку якого вони завдяки позиції попереднього президента Дональда Трампа певною мірою перешкоджали: «Я рада бачити, що Сполучені Штати повернулися до спільної роботи з нами щодо кліматичних змін. Оскільки не може бути ніяких сумнівів в тому, що світові знадобиться ваш внесок, якщо ми дійсно хочемо успішно розв'язувати ці проблеми. І звісно, оголошені вами цілі на 2030 р. – це чіткий доказ ваших намірів...», – заявила Ангела Меркель на початку своєї промови, а також на її завершення підкреслила, що Німеччина зацікавлена в успіху запланованої в листопаді конференції (COP26) і «відповідно до своєї традиції, ми разом із Сполученим Королівством будемо господарями кліматичного діалогу і ми дуже хочемо співпрацювати із вами усіма...»

Додаткової інтриги ходу саміту надали подальші події, коли спочатку держсекретар США Ентоні Блінкен оголосив виступ Еммануеля Макрона, який транслювали без англomовного перекладу. При цьому в кадрі на кілька секунд з'явився президент Індонезії Джоко Відодо. Далі під час виступу президента Франції Ентоні Блінкен сказав: «Дякую, пане президенте. Зараз я передаю слово президенту Російської Федерації Володимиру Путіну», який, як видно з трансляції, чекав на виступ у своєму кабінеті. При цьому, за наявною інформацією програмою саміту було встановлено, що лідери держав мали виступати в алфавітному порядку і, відповідно, Володимир Путін мав виголосити свою промову 22-м. У подальшому всі ці організаційно-дипломатичні «маневри» списали на «технічні неполадки», хоча напрошується думка, що скоріше за все це було черговим проявом амбіцій явно недемократичного російського президента, який міг просто відмовитися виступати наприкінці саміту та певною поступкою з боку його організаторів. Але в результаті цей «конфуз» не залишився непоміченим, а в ряді російських ЗМІ інформація про саміт вийшла під торжествуючими заголовками: «Промову Макрона на саміті з питань клімату перервали для виступу Путіна», «Іноземці оцінили конфуз на саміті з питань клімату за участю Путіна і Макрона», «Володимир Путін повернувся в світ собі подібних» та ін.

Президент Російської Федерації Володимир Путін у своєму виступі зазначив, що його країна, четверта за величиною в переліку емітерів парникових газів у світі, запевняє у своїй прихильності до принципів Кіотського протоколу та Паризької угоди та доволі

туманно пообіцяв «значно зменшити накопичені викиди в нашій країні до 2050 року». Також російський президент розповів, що викиди в його країні значно зменшилися в порівнянні з 1990-м, та про пілотний проект з виробництва водню на Сахаліні, що за його словами має зробити цей регіон вуглецевонеutralним до 2025 року. Підкресливши, що екосистеми країни роблять «колосальний внесок», поглинаючи близько 2,5 млрд. тон еквіваленту вуглецю щороку, президент РФ фактично не проголосив жодних конкретних зобов'язань, зазначивши лише, що «Росія щиро зацікавлена в активізації міжнародного співробітництва з метою подальшого пошуку ефективних шляхів вирішення проблеми зміни клімату, а також всіх інших гострих глобальних проблем».

Після виступу російського президента Ентоні Блінкен вибачився за технічний збій - і знову почалася трансляція промови президента Франції Еммануеля Макрона. Французький президент привітав США із «рішенням скорочувати викиди парникових газів» та закликав міжнародне співтовариство швидше рухатися до досягнення цілей 2030 р. по боротьбі з кліматичними змінами. Як зазначив Еммануель Макрон Європейський Союз відповідно до «зеленої угоди» (Green Deal) працює над цим на всіх

рівнях. «Нам необхідно також повністю трансформувати фінансову систему, - продовжив він. - Важливо здійснювати регулювання на міжнародному рівні. Якщо в нас не буде встановлено ціну на вуглець, - переходу не буде». За його словами, ми маємо разом рухатися до «довкільної справедливості», і в цьому напрямку проводяться спільні дії з Індією, країнами Африки, Міжнародним сонячним альянсом. «Боротьба за нульові викиди – боротьба за майбутнє планети», – підкреслив

наприкінці свого виступу президент Франції Еммануель Макрон.

Президент Мун Чже Ін від імені народу Республіки Корея запевнив про плани скорочення викидів вуглецю на 24-25% до 2030 р. та перспективи досягнення нульових

викидів у 2050 р. Він повідомив, що з метою збільшення виробництва енергії з відновлюваних джерел його країна буде закривати вугільні електростанції та фінансувати проекти будівництва електростанцій на змішаному паливі. Також президент Республіки Корея Мун Чже Ін розповів про перспективи просування ідей вуглецевої нейтральності під час запланованого саміту G7 у Сеулі.

Для Індонезії, як найбільшої країни архіпелагу і власника тропічних лісів, вирішення проблеми зміни клімату є національним інтересом, - зазначив президент Індонезії Джоко Відодо. Він також повідомив, що за останні 20 років в країні скоротилася

вирубка лісів в Індонезії та знизилася кількість лісових пожеж на 82% в той час, як в декількох регіонах Америки та Європи спостерігалось зростання. За його словами, Індонезія має збільшити зусилля для досягнення нульового

рівня викидів до 2050 р., і задля досягнення цієї мети запланований та вже здійснюється ряд заходів, що передбачає реабілітацію великих площ мангрових лісів для поглинання викидів вуглецю, створення «зеленого» індустріального парку на території 12500 га, розвиток літєвих батарей, електромобілів, біопалива та ін. Президент Індонезії також наголосив на необхідності в питанні протидії кліматичним змінам підтримки провідними країнами позитивних зобов'язань країн, що розвиваються. На його переконання, ми маємо просувати глобальне партнерство та «зелений розвиток, щоб наш світ був кращий».

Президент Південноафриканської республіки Матамела Сиріл Рамафоса дякуючи за запрошення та вітаючи учасників саміту також привітав те, що «Сполучені Штати повернулися і разом з нами борються зі змінами клімату». За його словами ПАР має намір знизити обсяг викидів на 28% впродовж 2025-2035 рр. Президент Рамафоса також

назвав кліматичні зміни найнагальнішим питанням і глобальним явищем, зазначивши, що вони «можуть штовхати мільйони людей до бідності та безробіття», та наголосив на тому, що «африканські країни найбільше страждають від змін клімату» і фінансова підтримка протидії цим явищам є тягарем на плечі розвинутих економік, але це є історичною відповідальністю цих країн.

Голова Ради міністрів Італії Маріо Драгі також висловив подяку президентові США Джо Байдену за «велику зміну» у кліматичній політиці та висловив впевненість, що тепер

«разом ми зможемо подолати цей виклик». Він наголосив на необхідності «розвивати наші економіки згідно з більш зеленою стратегією» та переходу до доквілля без вуглецевих викидів, підкресливши, що «забезпечення безпеки планети є важливим для Італії» і тому вона планує інвестувати близько 70 млрд. євро у «зелену індустрію», а також вже перерахувала 30 млрд. євро до адаптаційного

фонду. Також Маріо Драгі виступив із ініціативою щодо проведення в Італії зустрічі міністрів екології для узгодження стратегічних цілей напередодні конференції в Глазго.

Президент Республіки Маршаллові острови Девід Кабо наголосив на важливості досягнення цілей Паризької угоди, зокрема обмеження температурного зростання 1,5 град., та необхідності досягнення нульового рівня викидів вуглецю до 2050 р. Він також зазначив, що людство вже відчуває ефект кліматичних змін і має розробити ефективний план адаптації, оскільки за його словами, «наші дії сьогодні мають вплив на майбутнє».

Президент Аргентини Альберто Фернандес підтвердив зусилля своєї країни, спрямовані на те, щоб зробити заходи по боротьбі зі зміною клімату і навколишнього середовища в центрі порядку денного свого уряду. «Маємо бути свідомі того, що забруднюючи довкілля, - накладаємо на себе руки», - нагадав він вислів колишнього президента Аргентини Перона. Альберто Фернандес також підкреслив, що країна буде дотримуватися Паризької угоди. «Маємо координувати регіональні заходи та заходи солідарності. Нові покоління дивляться на нас. Час сумнівів пройшов - ніхто не зможе врятується поодинці», - сказав президент

Фернандес, закликаючи уряди країн Латинської Америки і Карибського басейну до спільних дій. «Ми беремо на себе більш високі зобов'язання стосовно зменшення до 28% викидів та підвищення до 30% виробництва енергії з використанням відновлюваних джерел», - сказав президент Аргентини. Він також оголосив, що Аргентина буде просувати закон про екологічну освіту і законопроект для захисту від «дефорестизації» – незаконного знищення лісів. Альберто Фернандес також зазначив, що міжнародні кредитні організації повинні вносити більший внесок, особливо у вигляді внесків «на екосистемні послуги» і «обмін боргів на заходи по боротьбі зі зміною клімату». Він також порушив питання переговорів з МВФ, наполягаючи на тому, що пандемія коронавірусу погіршила економіку Аргентини, і реструктуризація боргу тепер вимагає кращих умов. На його думку, завдяки спільним діям має бути забезпечено соціальну, фінансову та довкілну справедливість.

Очільниця Європейської Комісії Урсула фон дер Ляен під час свого виступу заявила, що Європа збирається стати «першим у світі кліматично нейтральним континентом». Вона повідомила про те, що 21 квітня Європарламент і уряди 27 країн-членів ЄС узгодили перший кліматичний закон ЄС (Europe's first-ever Climate Law), який дозволить остаточно закріпити зазначені в «Європейській зеленій угоді» (European Green Deal) цілі, а саме – досягти до 2030 р. зменшення викидів вуглецю в атмосферу на 55% та нульового рівня викидів до 2050 року. «Ніхто не має залишитися позаду», - наголосила Урсула фон дер Ляен, підкреслюючи, що такий перехід створює нові можливості для національних економік та добробуту в майбутньому. Висловлюючи наприкінці свого виступу подяку за організацію саміту, вона також проявила задоволення тим, що «США знов з нами у боротьбі з погіршенням

клімату. Разом будемо рухатися швидше. Разом будемо рухатися до кращого майбутнього».

Король Саудівської Аравії Салман бін Абдель Азіз Аль Сауд у представленій доповіді зазначив, що кліматичні зміни загрожують життю на нашій планеті, стабільному

розвитку виклики та «не визнають державних кордонів», тому для їх подолання потрібні спільні зусилля та їх координація у всьому світі. За його словами, Ер-Ріяд вже розробляє національну стратегію, щоб знизити до 2030 р. використання енергії на 50% та перейти до чистих, відновлюваних джерел. Він також повідомив про

проголошення «Близькосхідної зеленої ініціативи», проведення «Зеленого форуму» в поточному році та ряд інших ініціатив, направлених на «створення кращого довкілля для майбутніх поколінь».

Президент Бразилії Жаїр Болсонаро, нагадавши про проведену в Ріо у 1992 році Конференцію ООН, якою було закладено засади сталого розвитку людства, поставив за

мету зробити до 2050 року країну вуглецевонейтральною. Також президент Бразилії пообіцяв скоротити до 2030 року викиди парникових газів на 50% та ліквідувати незаконні вирубки лісів, наголосивши на необхідності «зробити біо-економіку реальністю» та підкресливши важливість визначення механізмів оплати довкільних послуг по нейтралізації викидів, що надаються планеті в цілому.

Прем'єр-міністр Бутану Лотай Церінг наголосив на тому, що його країна значно потерпає від танення льодовиків та інших проявів кліматичних змін, і він «не розуміє

іронії, коли говорять про зміни клімату». За його словами, Бутан, більш ніж 60% території якої знаходиться під захистом і 50% складають національні парки, робить усе для того, щоб створити довгострокову стратегію розвитку. Але, як підкреслив Лотай Церінг, важливо, щоб провідні країни, які забезпечують найбільшу кількість викидів, «вели нас у цьому русі».

Прем'єр-міністр Австралії Скотт Моррісон заявив, що його країна планує до 2030 р. зменшити викиди на 50% і вже їх скоротила на 29% порівняно з 2019 р., а також впроваджує більше 100 проєктів по збереженню біорізноманіття. «Ми не обіцяємо, а говоримо про те, чого досягли», - підкреслив Скотт Моррісон, зауваживши, що рух до

нульових викидів ведуть не лише великі кампанії з сільськогосподарського, морського та ін. секторів економіки. Прем'єр-міністр Австралії також зазначив, що на їхнє переконання, скорочення викидів та впровадження нових технологій має вести до економії коштів та створення робочих місць.

«Ми маємо визнати те, що наша людська цивілізація є взаємопов'язаною», - заявив Гастон Браун, прем'єр-міністр острівної держави Антигуа і Барбуда, розташованої в

Карибському басейні, наголосивши на тому, що шкідливі наслідки від змін клімату погіршують економічну ситуацію у країнах, які вже постраждали внаслідок пандемії COVID-19. Він негативно оцінив позицію держав, ігноруючих цю глобальну проблему, підкреслив необхідність впровадження цілей Паризької угоди, руху до вуглецевонейтральної економіки та впровадження відповідних критеріїв і фінансових інструментів, а також

висловив сподівання, що «дух співробітництва», що відчувається під час саміту, був перенесений на конференцію в Глазго.

Президент Мексики Андрес Мануель Лопес Обрадор поділився планами щодо обмеження експорту сирої нафти, скороченням використання в енергетиці вугілля та

модернізації існуючих ГЕС з метою збільшення кількості виробленої енергії. Він додав, що для цього Мексиці не потрібно будувати нові дамби. Таким чином буде мінімізовано вплив на природу. Також президент Мексики відзначив досягнення у протидії «дефорестизації», повідомивши про те, що 450 тисяч осіб з сільськогосподарського сектора отримують щомісячні фінансові дотації, щоб садити фруктові та інші дерева з

метою поглинання вуглецю. «Ми висадили 700 млн. зелених насаджень. І загалом у нас буде посаджений мільярд дерев», - зазначив Андрес Мануель Лопес Обрадор та підкреслив, що ця програма буде продовжуватися на території Мексики та інших країн за фінансової підтримки США.

«Ми живемо у «кліматичній демократії», і жодна країна не може уникнути наслідків наших катастрофічних кліматичних дій», - заявив під час саміту президент Габону Алі Бонго Ондімба, підкресливши, що «Африка видає лише невелику частину глобальних

викидів, але ми платимо найбільшу ціну» та що через кліматичні зміни більше половини африканських країн мають прогнози щодо виникнення конфліктів. «У Габоні 88% територій покрито лісами. Ми хочемо до 2030 року досягти 30% захищених земель. Ми поглинаємо набагато більше вуглецю, ніж викидаємо в атмосферу. Інвестуючи в лісове господарство ми можемо створити «зелену економіку» та

нові робочі місця», - сказав він. «Ми йдемо до катастрофи і нашою спільною відповідальністю є негайно вжити заходів в глобальному масштабі, щоб відвернути біду. У нас нема часу на марнування», - підсумував президент африканської країни.

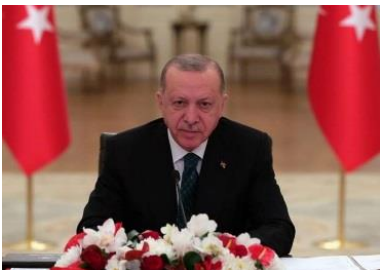
Президент Колумбії Іван Дуке Маркес зазначив, що «немає сумніву, що кліматичні зміни – найбільший виклик нашого часу», повідомивши, що хоч його країна забезпечує

лише 0,6% глобальних викидів, але має чіткий план щодо їхнього зменшення до 2030 р. більш ніж вдвічі. Він підкреслив, що вже багато зроблено у цьому напрямку: показник енергії з відновлюваних джерел зріс з 0,5% до 14%, ведеться боротьба із знелісненням – планується висадити 180 млн. дерев за рік. Також президент Колумбії висловив переконання в тому, що у XXI ст. ми повинні мати «довкілну етику» та наголосив на необхідності підписання

усіма країнами угоди про збереження довкілля, за його словами «єдиний шлях для врятування нашої планети - спільна праця».

«Наш моральний обов'язок – залишити наступним поколінням світ, придатний до життя», - наголосив у своєму виступі президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган, зазначивши при цьому, що зміна клімату впливає не лише на певні держави, які

найбільше забруднюють світ, а й на все людство, в першу чергу на країни африканського континенту. Стосовно плану дій та стратегії Туреччини, яка також відчуває негативні наслідки кліматичних змін, президент Ердоган зазначив, що Анкара планує скоротити викидів парникових газів до 21% до 2030 року. Президент Ердоган нагадав, що Туреччина є регіональним лідером в плані використання відновлюваних

джерел енергії, доля яких в енергетиці складає 52,3%. Він також розповів про ряд національних проєктів у напрямках гідроенергетики, вторинної переробки відходів, підкреслив важливість питання національних заповідників та збільшення лісових масивів для збереження біорізноманіття та «консервації» довкілля. За його словами, впродовж двох останніх десятиліть в країні за останні 18 років було висаджено 5,1 мільярда саджанців і збільшено площу лісового фонду з 20,8 мільйона до 23 мільйонів гектарів. Також президент Туреччини вказав на важливість налагодження стратегічної співпраці на глобальному рівні в галузі «зеленої трансформації», відзначив важливість ініціатив президента США Байдена в цьому аспекті та підкреслив, що «спільна відповідальність є основою нашого співробітництва».

Президент Чилі Себастьян Пінєра зауваживши, що «пандемія COVID-19 не єдина загроза, що постала перед людством», запевнив, що його «невелика країна, яка

відповідає лише за 0,25% викидів в світі» має намір брати активну участь у глобальній протидії кліматичним змінам. Він поділився планами щодо перспектив повної декарбонізації до 2040 р. системи енергопостачання країни, зокрема за рахунок впровадження сучасних технологій та використання природніх можливостей вітрової енергетики.

Також Себастьян Пінєра закликав світових лідерів підтримати ряд ініціатив, зокрема у створенні захищеної території навколо Антарктиди, яка б за його словами, стала основою зміни ставлення до океанів, як природніх

регуляторів клімату, а також – глобальної мережі датчиків від Південного до Північного полюсів, інформація з яких стосовно стану довкілля була б доступна вченим усього світу. «Глобальне потепління не буде чекати, наука нам голосно сказала, що ми маємо змінити ситуацію», - підкреслив у своєму виступі президент Чилі.

Певною мірою урізноманітнив хід саміту виступ 19-річної «кліматичної активістки» Ксії Бастіди, як її представив держсекретар США Ентоні Блінкен, підкресливши, що вона «вже постраждала від зміни клімату» і тому її родина переїхала з Мексики до США, де вона тепер є учасницею екологічного руху, мобілізувала близько 600 студентів та школярів до маршу щодо збереження довкілля і є «частиною тих молодих лідерів, які

штовхають нас до того, щоб ми робили правильні зміни». І хоча було явно зрозуміло, що ініціатори саміту з адміністрації президента США залучили до участі молоду мексикано-чилійську активістку, яку часто називають «американською Гретою Тунберг» в якості певної альтернативи її розрекламованому ЗМІ шведському прообразу, але великої різниці при цьому не спостерігалось. Хоч виступ мексиканської емігрантки був

відверто щирим стосовно закликів щодо впровадження «зеленої» економіки, збереження лісів, припинення використання викопних джерел енергії та виконання умов Паризької угоди, але при цьому був насичений популістськими ліворадикальними штампами стосовно того, що «кліматична криза є наслідком системи колоніалізму», країни «історичної Півночі» мають припинити експлуатацію «історичного Півдня» та турбуватися про те, як будуть жити «громади чорношкірих та коричневошкірих людей»... І хоч ця промова певною мірою дисонувала із позицією інших учасників, які у своїй більшості намагалися наголосити на спільних проблемах і загрозах для усіх держав та людей незалежно від їхнього кольору шкіри чи країни проживання, вона стала доволі показовою як стосовно настроїв частини екоактивістського руху, так і мігрантів, які переселяючись у розвинені країни у пошуках «кращого життя», продовжують протиставляти себе місцевому населенню.

«Сьогоднішня заключна сесія стосується не загрози, яку представляють зміни клімату, а можливостям, які надає вирішення питань зміни клімату», – зазначив президент США

Джо Байден на другий день саміту, наголосивши на тому, що завдяки спільним зусиллям мають бути подолані кліматичні ризики для фінансових систем. Він також повідомив про запланований перехід до нульових викидів до 2040 р. та ініційований ним фінансовий план щодо конкретних дій федерального уряду на території Сполучених Штатів та за їх межами. «Гарні ідеї, гарні наміри

недостатні, ми маємо зробити так, щоб вони були забезпечені фінансами, державними і приватними, щоб мати можливість створити більш сильну економіку та більш безпечний світ», - підкреслив у своєму виступі президент США.

Президент Європейської Ради Шарль Мішель зазначив, що Євросоюз був першою світовою економікою, яка взяла на себе зобов'язання досягти кліматичної

нейтральності до 2050 року, і для досягнення цієї мети європейські країни погодилися інвестувати принаймні 100 мільярдів доларів щорічно. Він нагадав, що бюджет ЄС на 2021-2027 рр. та ухвалений фінансовий пакет відновлення після кризи коронавірусу передбачають близько 600 мільярдів євро для проектів трансформації в рамках Зеленої угоди ЄС. При цьому, за словами президента Європейської

Ради, оскільки перехід на низьковуглецеву економіку потребує масованих інвестицій, які набагато перевищують можливості бюджетного фінансування, саме тому так важливо зацікавити до участі у «зелених» проектах представників приватного бізнесу, для яких «зелена» трансформація має перетворитися на шлях до заможності та добробуту. Виходячи з цього, близько 30% фінансового пакету відновлення припадають на так звані «зелені бонди», що є потужним орієнтиром для приватного сектору. Як підкреслив Шарль Мішель, не менш важливим напрямком за «зелене» фінансування є питання економічних стимулів та підвищення ціни використання вуглецевих ресурсів. «Глобальний підхід до ціни вуглецю є визначальним для просування «зелених» інвестицій. Якщо ми хочемо жити у мирі із природою, нам потрібно усунути вуглець із нашої бізнес-моделі. Це єдиний можливий шлях, щоб змінити напрямок нашого руху...», - зауважив Президент Європейської Ради. Він наголосив, що Євросоюз має запропонувати механізм оцінки граничного використання вуглецевих ресурсів, який має стати частиною міжнародного правового поля та бути сумісним з правилами СОТ. При цьому, як підсумував Шарль Мішель, ЄС готовий до тісної співпраці з партнерами і «готовий нести спільну відповідальність за благополуччя нашої планети».

Прем'єр-міністр Ямайки Ендрю Холнесс долучився до інших учасників саміту та відзначив, що дуже показовим є те, що «США відновили участь у боротьбі з кліматичними змінами». Він заявив, що Ямайка як і раніше прихильна справі боротьби

зі зміною клімату і сповнена рішучості рухатися вперед у напрямку розбудови потужнішої і «зеленішої» економіки. «Не дивлячись на виклики, Ямайка збільшила свій рішучий внесок на національному рівні, щоб досягти 60% скорочення викидів до 2030 року. За словами прем'єр-міністра Ямайки, пандемія COVID-19 виявила вразливість малих країн і країн, що розвиваються, перед потрясіннями,

які можуть посилитися наслідками зміни клімату. І через обмеженість фінансових ресурсів уряди країн, що розвиваються, повинні тепер вибирати між усуненням наслідків пандемії і пом'якшенням наслідків майбутніх кліматичних потрясінь. Саме тому Ендрю Холнесс закликав розвинені країни створити доступний і справедливий механізм фінансування боротьби зі зміною клімату, щоб допомогти країнам, що розвиваються, зробити свій внесок у досягнення глобальних цілей щодо зменшення викидів парникових газів.

Президент Демократичної Республіки Конго Фелікс Чісекеді підкреслив символізм проведення глобального віртуального саміту у День Землі і від своєї країни та у якості президента Африканського союзу від імені усіх країн континенту привітав

«достохвальне рішення США взяти участь у кліматичній угоді». За його словами Конго разом із іншими африканськими країнами належать до найбільш постраждалих внаслідок кліматичних змін, і тому є вкрай зацікавленими у реалізації рішень Паризької угоди. З цією метою, як зазначив Фелікс Чісекеді, будуть докладатися зусилля як у напрямку зменшення на 73% викидів до 2030 р., так і протидії та адаптації, зокрема забезпечення

«енергетичного міксу з відновлюваних джерел» та висадження 1 млрд. дерев на території країни. Також конголезький президент підкреслив важливість збереження різноманіття та лісових масивів у басейні р.Конго, які за площею перевищують Аляску, розміщуються на території 6 африканських країн та вносять значний вклад у забезпечення зменшення забрудненості довкілля. Окремо президент Конго Фелікс Чісекеді зупинився на фінансових аспектах співробітництва з протидії кліматичним змінам, назвав існуючу ціну вуглецю, що складає \$5/т «несправедливою і нереалістичною», запропонувавши збільшити її до \$100/т вуглецевих викидів, та висловив переконання у необхідності співпраці усіх держав, міжнародних організацій та приватного сектору з метою «відповіді безпековим питанням, які загрожують майбутньому».

Прем'єр-міністр Нової Зеландії Джасінда Ардерн у своєму виступі наголосила на необхідності докладання спільних зусиль для того, щоб забезпечити обмеження

зростання температури 1,5 град., зменшення вуглецевих викидів та визначила кліматичні зміни як «найбільші загрози безпеці і життю». При цьому вона звернула увагу учасників саміту на необхідність припинення субсидіювання видобутку корисних копалин, зазначивши, що близько 500 млрд. дол., що витрачаються на субсидії у цьому напрямку, можуть стати джерелом ресурсів для

боротьби із мінами клімату. «Ми не можемо обкладати податком вуглецеві викиди, повертаючи їх субсидіюванням корисних копалин», - підкреслила Джасінда Ардерн у своєму виступі, також наголосивши на необхідності забезпечення доступу найбільш вразливих до кліматичних змін серед країн, що розвиваються, до використання фінансових ресурсів для адаптації та ліквідації наслідків. При цьому варто зазначити, що хоча за деякими оцінками ЗМІ через відсутність проголошення нових зобов'язань виступ прем'єр-міністра Нової Зеландії міг бути критично розцінений місцевими екоактивістами, він був одним з найбільш змістовних щодо конкретних пропозицій для глобальної взаємодії у протистоянні кліматичним загрозам.

Цікавими та надзвичайно інформативними були також виступи міністра фінансів США Джанет Елен, яка чітко зазначила, що «мінфін США мобілізує всі ресурси, щоб підтримати ці ініціативи сталого розвитку», підкресливши при цьому, що «у світової

спільноти є дуже мало часу, щоб уникнути катастрофічних фінансових змін», директора-розпорядника Міжнародного валютного фонду Крісталіни Георгієвої, яка закликала до укладення угоди про глобальну ціну на вуглець з метою обмеження викидів для забезпечення механізму фінансування адаптивних заходів, а також виконавчого директора Зеленого кліматичного фонду Янніка Глемарека, президента Групи Світового банку Девіда Малпасса, президента Африканського банку розвитку Акінвумі Адешіні, співголови ініціативи сталого розвитку, президента «Bank of America» Брайана Мойніхена, виконавчого директора транснаціональної фінансової корпорації «Citigroup» Джейн Фрейзер, генерального директора однієї з найбільших в світі німецької страхової компанії «Allianz» Олівера Бате та генерального директора американської фінансової корпорації «CalPERS» Марсі Фрост, які повідомили про реальні кроки по залученню фінансових ресурсів, що мають забезпечити глобальні заходи по запобіганню кліматичним змінам. При цьому сама позиція провідних фінансистів світового рівня та обсяги фінансування у сотні мільярдів та трильйони доларів є красномовним підтвердженням того, що нагальна необхідність глобального опору загрозі погіршення навколишнього природного середовища та кліматичним змінам стала зрозумілою не лише для світової політики але й знайшла розуміння і підтримку з боку лідерів приватного сектору.

Варто визнати, що не зважаючи на різницю у виступах лідерів країн та інших учасників саміту, частина з яких більше скористалася можливістю акцентувати увагу на необхідності виділення додаткових фінансових ресурсів у вигляді вже «кліматичної допомоги», високий рівень професіоналізму та рішучість, які було проявлено адміністрацією президента США Джо Байдена при організації цього заходу, вже зробили його знаковим серед інших подій міжнародного рівня, таких як Рамкова конвенція ООН зі змін клімату в Ріо 1992 р., Кіотський протокол 1997 р., Дурбанська платформа 2011 р. та, відповідно, Паризька угода 2015 р., направлених на стабілізацію кліматичних змін та забезпечення збереження навколишнього природного середовища.

Фактично, лідерський онлайн-саміт більше нагадував професійний «мозковий штурм» експертної групи, яка зібралася для вирішення цієї проблеми глобального масштабу. При цьому важливо, щоб запропоновані підходи не залишилися на рівні політичних закликів, а були реалізовані у функціональний міжнародний механізм, детальні умови роботи якого мають бути відпрацьовані на згадуваних учасниками саміту міжнародних зустрічах у форматі G7, міністрів охорони довкілля, та відповідно, конференції у Глазго восени поточного року. Таким чином ми можемо говорити про формування глобальної системи екологічної безпеки, щільно пов'язаної із забезпеченням безпеки в інших напрямках, у першу чергу, економічному, оскільки йдеться не про традиційне «затягування поясів» і обмеження економічного розвитку, а навпаки – про масштабні перспективи для «зеленого» економічного розвитку на національному та міжнародному рівні. І в цьому плані провідний досвід розвинених європейських країн є реальним прикладом перспективності поєднання економічного розвитку із забезпеченням високих стандартів життя та захисту довкілля. Також показовим є і наявність перспективних можливостей для країн, що розвиваються, не лише на

збільшення обсягів фінансової допомоги, а на реальну участь у міжнародному розподілі фінансів та праці із збереження довкілля шляхом збереження лісових і водних масивів, впровадження інноваційних технологій у галузі енергетики та ін. напрямках.

Розглядаючи безпекові аспекти зазначеного питання необхідно також відзначити важливість розуміння того, що при розгляді питань екологічної безпеки проблема полягає не лише у збереженні окремих видів рослинного чи тваринного світу, а у збереженні тих природних умов, які є придатними для життя людини як біологічної істоти, і, відповідно, збереження умов продовження існування усієї сучасної цивілізації. І саме в цьому плані також постає необхідність збереження цих окремих видів, як складових частин, що забезпечують належне функціонування екосистеми на локальному та глобальному рівнях. Саме тому важливим є усвідомлення на політичному рівні екзистенційного характеру проблем, що постали перед людством в глобальному масштабі саме внаслідок його діяльності, про що наголошувало ряд учасників кліматичного саміту лідерів. При цьому, якщо питання знищення людства внаслідок військового конфлікту із застосуванням зброї масового знищення будь-якого типу, певною мірою завдяки міжнародним зусиллям, виглядає вже менш критичним, то питання критичного забруднення довкілля та неконтрольованого зростання населення планети постають все більш гостро. І не потребує доказів логіка того, що у разі продовження затоплення територій внаслідок змін клімату обумовить збільшення потоків «кліматичних біженців» у першу чергу в розвинені країни, спричиняючи, в свою чергу, зростання рівня соціального напруження, загострення криміногенної ситуації та інші прояви розбалансування існуючої системи колективного співіснування, враховуючи і можливі військові конфлікти. Саме тому таким важливим є усвідомлення на світовому політичному рівні необхідності об'єднання зусиль з метою запобігання зростання масштабів негативних наслідків кліматичних змін, а також обмеженості часових рамок для їх практичного впровадження, що також неодноразово підкреслювалося учасниками саміту. Як наголосив у своєму виступі генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш: «Ми стоїмо на краю прірви...»

Україну до участі у такому важливому міжнародному саміті на жаль не запросили, і в частині ЗМІ одразу з'явилися публікації як щодо того, що «Байден проігнорував Зеленського на міжнародному саміті», так і навпаки «Кліматичний саміт - Зеленського не запросили, але в цьому немає ніякої політики»... Мабуть не варто гадати, що стало причиною такого рішення ініціаторів та організаторів проведення саміту. Але варто визнати, що реальні підстави для цього існують, і, враховуючи те, як дисонували б численні приклади варварської вирубки Карпатських лісів, знищення природних комплексів через незаконний видобуток бурштину, забудови паркових зон житловими чи торгівельними об'єктами, або інші кричущі факти руйнації природних об'єктів по всій території нашої країни із діями та планами держав світу щодо зниження викидів, висадки мільярдів дерев і збереження біорізноманіття, модернізації діючих ГЕС без будівництва нових дамб, вкладення мільярдних коштів у енергозберігаючі та інноваційні технології з метою забезпечення направленою на протидію кліматичним змінам та збереження довкілля «зеленого» збалансованого розвитку. Показовою у

цьому плані є і чергова спроба «реанімації» проекту добудови на р. Південний Буг Ташлицької ГАЕС, що передбачає затоплення і фактичне знищення визнаного одним із семи природних чудес України унікального комплексу природних та історико-культурних об'єктів на території Національного парку «Бузький Гард», не зважаючи на багаторічний опір патріотичних сил, наукової та культурної інтелігенції, об'єднаних небайдужим ставленням до минулого, сучасного та майбутнього своєї держави.

Позиція ж наших доморощених «прагматичних фахівців-практиків» із задіяних у цих явищах бізнес-структур та їхніх партнерів з органів державного управління та місцевого самоврядування, зацікавлених в тому, щоб заробити і накрусти при реалізації таких «проектів», нагадала сцену з геніального «Міміно» стосовно того, що хай вони там у своїй Європі «на електриці...

в гумових рукавичках грають», ми тут реальними справами займаємося – будуємо, витрачаємо суспільні фінансові ресурси на знищення унікальних природних об'єктів та історичних пам'яток національного значення, плюємо на українські закони і міжнародні зобов'язання...

Нагадала якимось таким до болю звичним і при тому убогим провінціалізмом мислення і нерозуміння світових процесів. І саме прояви такого маргінального мислення продовжують роками й десятиріччями дискредитувати Україну та гальмувати її економічний розвиток, постійно відкидаючи країну, що розташована у географічному центрі Європи, на узбіччя європейських і світових економічних та суспільно-політичних процесів. І може саме тому Україну, яка є одним з членів-засновників ООН, а також учасником Кіотської угоди з 2004 р. та Паризької угоди з 2016 р., не запросили до такого важливого саміту глобального рівня...

Щодо ж проявів нерозуміння важливості проблеми захисту навколишнього природного середовища або критичного ставлення до зазначеного питання, варто згадати слова прем'єр-міністра Бутану, який наголосив на тому, що він «не розуміє іронії, коли говорять про зміни клімату» та запропонувати скептикам приділити певну кількість свого часу, щоб ознайомитися із представленою відео-трансляцією саміту.

Світ змінюється, і варто не лише припинити дії, що продовжують дискредитувати нашу країну, але й усвідомити можливі перспективи для розвитку, які відкриваються у зв'язку із світовими змінами...

«Економіст», №4/2021